

Oponentský posudok dizertačnej práce

Názov dizertačnej práce : Čestina ve vzdělávání dětí s vadou sluchu
(Czech Language in Deaf Childrens Education)

Autor: Mgr. Andrea Hudáková

Študijný program : Filológia

Študijný odbor : Český jazyk

Školiteľ : prof. PhDr. Alena Macurová, CSc.

Oponent : doc. PaedDr. Darina Tarcsiová, PhD.

Predložená dizertačná práca sa zaoberá problematikou, ktorá je nielen v našom geografickom priestore nanajvýš aktuálna a vyplýva, okrem iného, aj z reformy školských systémov, ktoré prebiehajú na Slovensku aj v Čechách. Navyše, len veľmi zriedkavo, sa iné študijné odbory detailne zaoberajú problematikou, ktorá v minulosti bola doménou špeciálnej pedagogiky a pedagogiky sluchovo postihnutých. V súčasnosti nie je pochyb o tom, že ide o interdisciplinárny problém, dôkazom čoho je aj predložená práca Mgr. A. Hudákovvej.

Autorka tejto rozsiahlej práce, sa podľa môjho názoru venuje danej problematike z veľmi širokého pohľadu, čo má samozrejme svoje pozitíva, ale aj úskalia. Za najväčšie pozitívum je možné pokladať skutočnosť, že čitateľovi poskytuje pohľad na danú problematiku od jej začiatku až do súčasnosti, v súvislosti s názormi rôznych odborníkov v minulosti aj v súčasnosti, ktoré dopĺňa svojimi vlastnými názormi, alebo ich komparuje s reálnou situáciou v školskej praxi. Za úskalie je možné považovať fakt, že niektoré závery prezentované autorkou z dnešného pohľadu, so súčasnou úrovňou poznania sa mohli v danom časovom období javiť ináč, a to aj u intaktnej populácie. Vzdelávanie žiakov so sluchovým postihnutím v minulosti, aj v súčasnosti, je totiž naviazané na vzdelávanie majority, napriek tomu, že o tejto skutočnosti by sme mohli dlho diskutovať. Len poznaním a analýzou širších súvislostí vzdelávania intaktných žiakov je možné, podľa môjho názoru, robiť relevantné závery aj vo vzťahu ku vzdelávaniu žiakov so sluchovým postihnutím. Taktiež si je potrebné uvedomiť, že často nie je možné jednoduché porovnávanie výsledkov výskumov z iných štátov (u nás často používané výsledky z USA) pre kultúrne, ekonomické a sociálne odlišnosti, ale aj vzhľadom na všeobecne známu skutočnosť, že stupeň straty sluchu je síce dôležitým, ale len jedným z množstva faktorov, ktorý ovplyvňujú výsledky vzdelávania žiakov so sluchovým postihnutím.

Vyššie spomenutými poznámkami som chcela poukázať na skutočnosť, že pedagogika nepočujúcich za posledných 30 - 40 rokov prechádza turbulentnými zmenami, ktoré nemajú v jej histórii obdobu, napriek tomu, sa zdá, že otázky, ktoré sa riešili pred niekoľkými desiatkami rokov sa riešia aj v súčasnosti. Predložená práca prináša pohľad na jeden z nich. S mnohými myšlienkami, postrehmi, názormi autorky v predloženej práci je možné súhlasiť, o niektorých je možné diskutovať a s niektorými nesúhlasím. Práca je určená pre dobre zorientovaného čitateľa, pretože niektoré „vstupy do problematiky“, siahajúce až do začiatkov vzdelávania sluchovo postihnutých, niekedy odpútavajú pozornosť od základnej línie.

Pripomienky, podnety a poznámky, ktoré uvádzam nižšie, nie sú len podkladmi do diskusie pri obhajobe dizertačnej práce, ale aj podnetmi pre autorku v prípade vydania tejto publikácie.

-s. 17 pripojenie znakov jednoručnej abecedy k hláske – s týmto paradoxom sa stretávame aj na Slovensku

- s. 24 - pred článkom p. profesora Mistríka Posunková reč bohatá (1985) sa uskutočnila v Starej Lesnej v roku 1984 veľmi významná medzinárodná konferencia o vzdelávaní nepočujúcich prostredníctvom „posunkovej reči“ (prvá v bývalej ČSSR), ktorá naštartovala aj vydanie prvých slovníkov posunkovej „reči“ na Slovensku a v Čechách. Nazdávame sa, že vzhľadom na jej význam, chýba o nej zmienka v tejto časti práce

- s. 32 - pri využívaní PAZ a PA si je potrebné dať otázku, či si recipienti uvedomujú rozdiely medzi týmito dvoma manuálnymi formami. Pretože sa o týchto formách komunikácie neučia, je veľmi pravdepodobne, že ani ich funkcie im nie sú veľmi jasné

- s. 39 – „sovetská daktylotická metóda“ - autorka tento pojem prebrala od Hrubého – v relevantnej surdopedickej literatúre sa s takouto metódou ale nestretávame. Ide o české pomenovanie tohto postupu, alebo z akých prameňov sa v tomto prípade čerpali informácie ?

- s.41 nepoznám relevantnú situáciu v Čechách, ale na Slovensku práve veľká skupina mladých nepočujúcich uprednostňuje jednoručnú prstovú abecedu a to hlavne pre jej väčšiu medzinárodnú akceptáciu

- s. 47 na osvojovanie sa jazyka u detí je možné nazerať z pohľadu rozličných názorov a teórií. Pohľad Lechtu, uvádzaný v práci (podľa jednotlivých štádií), je len jeden z možných, nazdávam sa, že bolo vhodné použiť aj iné (napr. podľa prevládajúcich procesov). Pre potreby PSP sa zdá, že je výhodné využívať tzv. Laheyovej model osvojovania si jazyka (ktorý je vo svete široko akceptovaný) aj preto, že nehodnotí foneticko – fonologickú rovinu, ale obsah a použite a zároveň poukazuje aj na tzv. prediktory osvojovania si jazyka, ktoré môžeme sledovať aj u detí s ťažkou stratou sluchu.

s. 50 - problematike osvojovania si posunkového jazyka bolo vo svete venovaných od 80. rokov minulého storočia až do súčasnosti mnoho výskumov a to u detí nepočujúcich rodičov, ale aj u počujúcich detí nepočujúcich rodičov. Nazdávam sa, že autorka sa mala oprieť aj o tieto zistenia, ktoré boli realizované v rozličných štátoch, longitudinálne, sú akceptované vedeckou verejnosť, publikované v relevantných vedeckých publikáciách. Práve v týchto výskumoch sa ukázali určite spoločné štádia, totožné aj s hovoreným jazykom, ale v inej modalite.

s. 53 – obľuba monolingválnych a monokultúrnych prístupov k vzdelávaniu nie je len vysoká, ale prevyšuje obľubu a využívanie bilingválnych a bikulturálnych prístupov a to aj v súčasnosti

- s.55 nie je mi celkom jasné, akým spôsobom sa v Českej republike nazerá na komunikačné metódy a metódy vzdelávania, ale auditívne verbálna podľa môjho názoru nie je komunikačná metóda...,

s.55 – odkiaľ autorka čerpá termín doplňovaná orálna metóda ? Sú tieto metódy zadefinované v českej literatúre, nepoznám ich zadefinovanie v relevantnej zahraničnej surdopedickej literatúre.

s. 62 – tvrdenie že vizualizovaná tzv. znakovaná čeština nemá v bilingválnom prístupoch svoje miesto celkom nezodpovedá niektorým v súčasnosti využívaným bi-bi prístupom a nesúhlasia a ním ani ich niektorí zástancovia (napr. nemecký bi-bi prístup, holandský prístup.), na rozdiel od švédskeho a amerického modelu, ktorý striktno odmieta využívanie posunkovaných (vizualizovaných) foriem...). Podobne ako pri orálnej metóde aj pri bilingválnom prístupe sme svedkami rozličných modifikácií základných východísk, ktoré v žiadnom prípade neznižujú myšlienku biligvizmus u nepočujúcich detí.

- s. 75 pri TK si je potrebné uvedomiť zásadný rozdiel od BI-BI a to, že cieľom TK bolo naučiť nepočujúce deti hovorený jazyk, využitím všetkých dostupných komunikačných foriem, z čoho vyplývala aj snaha vytvoriť umelé systémy, ktoré sa používajú prevažne v školskom prostredí

Časť práce, ktorá sa venuje čítaniu na školách pre žiakov s poruchami sluchu obsahuje množstvo konštatovaní, s ktorými môžem len súhlasiť (napr. potreba použitia globálnej metódy v jej celistvosti, hlasné čítanie, predčitateľské obdobie, postupnosti v učebniciach...) aj s poukazovaním na alarmujúce výsledky v tejto oblasti dosahovaných žiakmi. Očakávala som, že autorka rozoberie aj teórie o nadobúdaní čitateľských zručností u žiakov so sluchovým postihnutím, ktoré sa viažu práve k preberanej téme (na s.147 spomína len modely, s ktorými sa stretávame aj u intaktných –top-down, bottom-up). V literatúre sa vyskytujú a od nich sa odvíjajú aj rozličné prístupy k čítaniu u nepočujúcich detí.

Pomerne rozsiahla analýza jednotlivých učebníc v historickom priereze ako som už vyššie spomenula by mala byť komparovaná s učebnicami pre intaktnú populáciu v danom období. Ja osobne poznám len niektoré z predložených učebníc a preto môžem vychádzať len z názorov Mgr. Hudákovej. Autorka má samozrejme právo na vlastný názor na jednotlivé učebnice, ktorý je v texte podporený vyjadreniami niektorých pedagógov prebratých z literatúry. Určite by bolo zaujímavé, ak by svoje názory komparovala s názormi väčšej skupiny respondentov, prostredníctvom niektorej metódy na zber údajov (napr. interview, štrukturované interview...). Výsledky, ktoré by dosiahla môžeme len hypoteticky predpokladať.

Pasáže venujúce sa funkčnej gramotnosti a realizácii štátnej záverečnej skúšky sú veľmi aktuálne a potreba ich riešenia je neodškriepiteľná.

V závere svojej práce autorka píše, že v celej histórii vzdelávania nepočujúcich sme svedkami rozličných názorových prúdov a nie je tomu ináč ani v súčasnosti. Súhlasíme s ňou a napriek rozličným úskaliam, ktoré takáto situácia prináša sa nazdávame, že to poukazuje okrem iného už na vyššie spomenutý fenomén, že vzdelávanie nepočujúcich detí je ovplyvnené množstvom exogénnych a endogénnych faktorov a preto musíme mať k dispozícii rozličné metódy, ktoré sa používajú na základe individuálnych potrieb.

Záver : Predložená práca Mgr. Andrey Hudákovej „Čestina ve vzdělávání dětí s vadou sluchu“, splňa požiadavky kladené na dizertačné práci a po úspešnej obhajobe

odporúčam

Vedeckej rade Filozofickej fakulty UK v Prahe udeliť menovanej akademickým titul **philosophiae doctor - PhD.**

Doc. PaedDr. Darina Tarcsiová, PhD.
oponentka dizertačnej práce

Poznámka : Vzhľadom na skutočnosť, že posudok je písaný v slovenčine, tak pod pojmom posunkový jazyk mám na mysli znakový jazyk a pod pojmom posunkovaný jazyk myslím na znakovaný jazyk, resp. znakovanú češtinu..